

## IVORA-WERKEN , FA. P. VAN DER WANT GZ.

door F. Tymstra

Pieter van der Want Dzn, die in 1749 meesterpijpenmaker werd, kon niet vermoeden dat het pijpenmakersvak tot ver in de twintigste eeuw door zijn nazaten zou worden bedreven.

Naast de techniek van het "kasten" , het persen van vaste klei in metalen pijpenmallen, ontwikkelde zich aan het begin van deze eeuw het gieten van pijpen met vloeibaar gemaakte klei in gipsen vormen.

Er waren 3 firma's Van der Want die zich daarmee bezighielden, namelijk: de fa. P.J. van der Want Azn (Zenith), de fa. van der Want & Barras (Hollandia) en de firma P. van der Want Gzn ( Ivora).

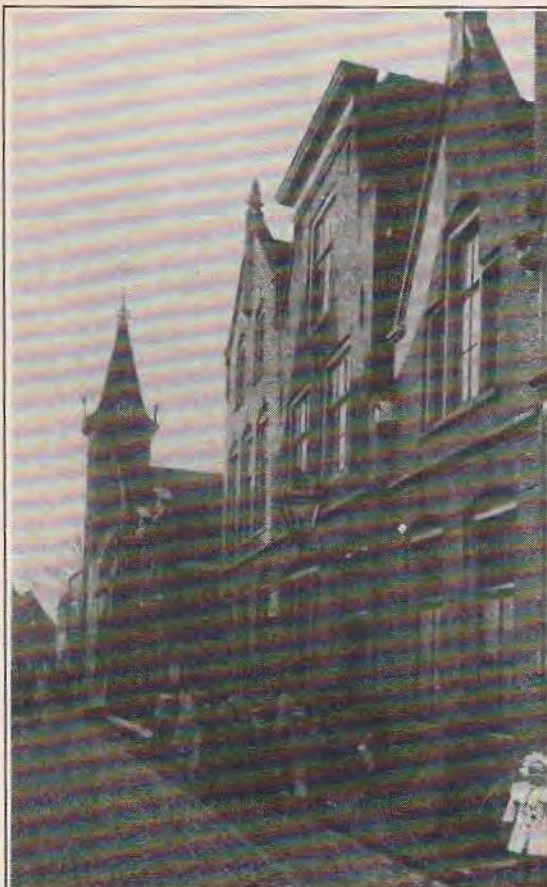
De fabriek van de firma P. van der Want Gz(n) was gehuisvest in het pand Kuiperstraat 26 in Gouda, een pand dat sinds de stamvader altijd familiebezit is geweest.

De fabricage van pijpen liep gedurende de tweede helft van de vorige eeuw gestadig terug. Ook het aantal fabrikanten verminderde in sneltreinvaart. In 1810 waren er nog 124 pijpenmakerijen, in 1855 , het jaar van de oprichting van de Vereniging van Pijpenfabrikanten was het aantal gehalveerd tot 61 , in 1871 telde men er 34 en in 1917 waren er uiteindelijk nog maar 6 over.

Door de teruggang zocht men naar nieuwe impulsen en de fabricage van doorrokers bracht enige opleving. Naast Goedewagen produceerden de 3 van der Wanten en later De Jong doorrokers. Tot aan de eerste wereldoorlog bloeide door het nieuwe produkt de pijpenindustrie weer op, zij het van korte duur. Om zich van een onzekere toekomst te vrijwaren produceerden alle firma's van gietpijpen het beroemde Gouds Plateel. De techniek was immers dezelfde.

Toen in 1898 Gerrit Cornelis Pzn (4e generatie) overleed werkte Ivon van der Want (1883 - 1955) al in de fabriek. Hij volgt in 1906 zijn oom op en wordt eigenaar. In hetzelfde jaar besluit hij met de bouw van een eigen oven (de eerste in Gouda) uitsluitend voor het bakken van pijpen. Tot dan werd gebruikt gemaakt van de familieoven waarin ook aardewerk gebakken werd. Ondanks de verwachte risico's pakte de investering goed uit. Omstreeks 1910 werd begonnen met de vervaardiging van doorrokers met hard gummi mondstuk, de "Ivoorpijp" maar de traditioneel gekaste pijp bleef ook leverbaar.

Op 7 januari 1913 werd de nieuwe afdeling door brand verwoest, hetgeen een enorme tegenslag was. Met vereende krachten wist men in een jaar tijd in een nieuw fabrieksgebouw de nieuwe afdeling te verwezenlijken. In de Goudsche Courant van 1914 laat Ivon van der Want het bericht opnemen dat de firma de afdeling Goudsche pijpenfabricage wil opheffen op grond van de sombere uitzichten.



Links:

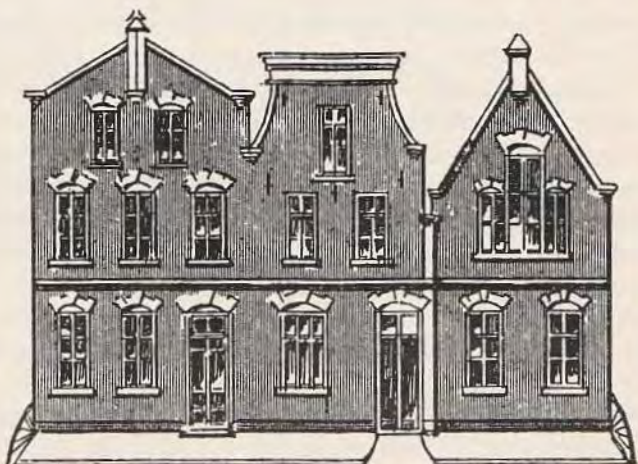
Het pand aan de Kuiperstraat 26 te Gouda, gefotografeerd in 1905.

Het pand bestond uit 3 huizen.

Voor het middelste huis staat de "pottenwagen", een houten kar met ongebakken pijpen in potten, klaar om naar de oven vervoerd te worden. Op de achtergrond staat de Sint Barbaratoren die in de 16e eeuw gebouwd is.

Onder:

Hetzelfde pand afgebeeld op de omslag van de pijpencatalogus omstreeks 1900 van de firma P. van der Want GZ.



Er waren onvoldoende werklieden waardoor er moeijikheden ontstonden bij de levering, immers het vak van pijpenmaker had bij de jeugd weinig belangstelling. Door toedoen van de werknemers werd door onderhandelingen bepaald, dat de directie de afdeling in nieuwe banen zou leiden. Men bracht naast de goedlopende geëmailleerde doorroker een nieuw fabrikaat uit: " de plateelpijp" , een handbeschilderde doorroker. Toen het Gouds Plateel (IVORA) in verval dreigde te raken ging men omstreeks 1930 galanterie-artikelen van aardewerk erbij produceren. In september 1939 werd de heer W. van der Want als firmant opgenomen waardoor er een tweehoofdige directie ontstond. Aangezien Ivon geen opvolging had werd het bedrijf in de vijftiger jaren gesloten.



I. VAN DER WANT



W. VAN DER WANT

Ivon van der Want was een sociale werkgever voor zijn werknemers. De firma was de eerste in Gouda en in het land die de vrije zaterdagmiddag voor haar personeel invoerde. Hij was secretaris van de vereniging "De Pijpneering binnen Gouda" en had in deze functie goede contacten met de "Nederlandsche vereeniging van Glas- en Aardewerkers" die in Delft gevestigd was. Blijkens correspondentie van 19 maart 1914 schrijft het bestuur van de Glas- en Aardewerkers over de lage levensstandaard van de pijpenmakers. Zij doet een voorstel het stukloon per gros voor de rollers en kasters te verhogen. Het stukloon per gros (160 stuks) varieerde en was afhankelijk van het gemaakte model. In de regel kregen kasters meer dan 2x zoveel stukloon per gros als de rollers.

In dezelfde brief komen we tegen, dat voor het verstellen van een vorm 25 cent verzuimkosten ( hij kan niet produceren) wordt berekend.

Er wordt voorgesteld de feestdagen uit te betalen en de uitbetaling van het loon uit te voeren zoals bij de fa. P. Goedewaagen. Ook wordt vermeld de grieven weg te nemen, welke tot schade van de werknemer lijdten zoals: balie, kachel, klei-inhalen enz.

**FA. P. VAN DER WANT Gz., GOUDA**

ROTTERDAM—ANTWERPEN

TELEFOON 294

BRIEFADRES: IVORA-WERKEN

---

**IVORA-PIJPEN**

MET EN ZONDER LICHTBEELD

**PANO-PIJPEN**

☼ MET GEKLEURDE FOTO ☼

**PLATEEL-PIJPEN**

DE FIJNSTE KWALITEIT, UITSLUITEND  
UIT DE HAND GESCHILDERD

**BRUNA-PIJPEN**

VERVANGEN HOUTEN PIJPEN

**NAAM-PIJPEN**

VOLGENS OPGAVE BESCHILDERD

---

ROOKEN DIRECT MOOI DOOR, ZIJN  
BIJZONDER LICHT EN BERSTEN NIET

---

GEDEPONEERDE FABRIEKSMERKEN  
„IVORA“, „PANO“ EN „SPARTA“

Op de conferentie van 7 april 1914 lanceert Ivon van der Want een voorstel om de lonen in het buitenland op te voeren, waardoor de concurrentie minder wordt. De secretaris vraagt hem op 8 april om welke plaatsen het gaat. Ivon antwoordt op 11 april dat het gaat om de plaatsen Höhr, Hilscheid en Baumbach in Duitsland; Kortrijk, Bree, Andenne en Poperinghe in België en Weert in Holland. Verder deelt hij mee bezig te zijn met een verbeterde regeling voor de werknemers van zijn fabriek.

Kort daarna wordt tussen de Firma P van der Want Gzn en de Nederlandse vereeniging van Glas- en Aardewerkers een Collectieve Arbeidsovereenkomst afgesloten. De voornaamste punten hieruit zijn:

- De werktijden van april tot november : dagelijks van 06.30- 18.30 uur met een kwartier koffiepauze en anderhalf uur lunchtijd. Van november tot april begint men 's ochtends een half uur later en werkt men een half uur langer door.

- Op zaterdag eindigt de werkdag om 13.30 uur.

- Op Christelijke feestdagen en op Koninginnedag hoeft niet gewerkt te worden.

Er wordt wel loon uitbetaald: Voor een gehuwde persoon f 1.75 per dag, voor een ongehuwde persoon f 1.25 per dag, en voor een jongen f 0.75 per dag.

- Het loon wordt iedere woensdag uitbetaald.

- Het stukloon per gros voor de roller en kaster wordt vastgelegd per model pijp. Voor moeilijke modellen krijgt de werknemer meer per gros dan voor makkelijke. In de CAO zijn alle modellen uitvoerig beschreven.

- De CAO wordt aangegaan voor een periode van 2 jaar. Opzegtermijn van beide partijen is 3 maanden.

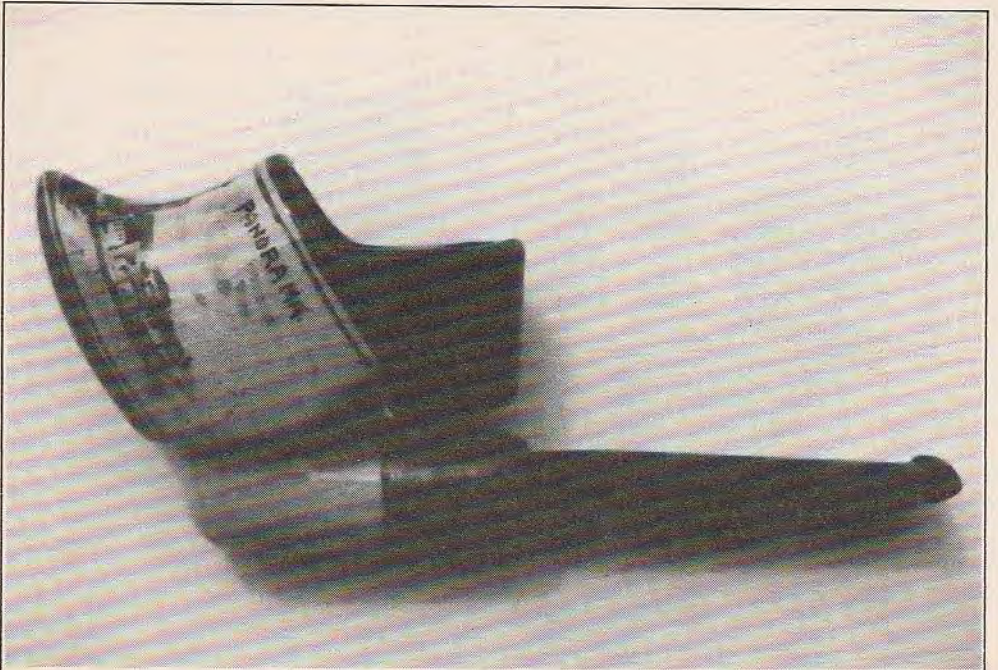
De CAO heeft niet lang stand gehouden want op 31 oktober 1915 verzoekt de secretaris van de Glas- en Aardewerkers de lonen te verhogen in verband met de sterke prijsstijging van de levensbenodigdheden.

### *Modellen*

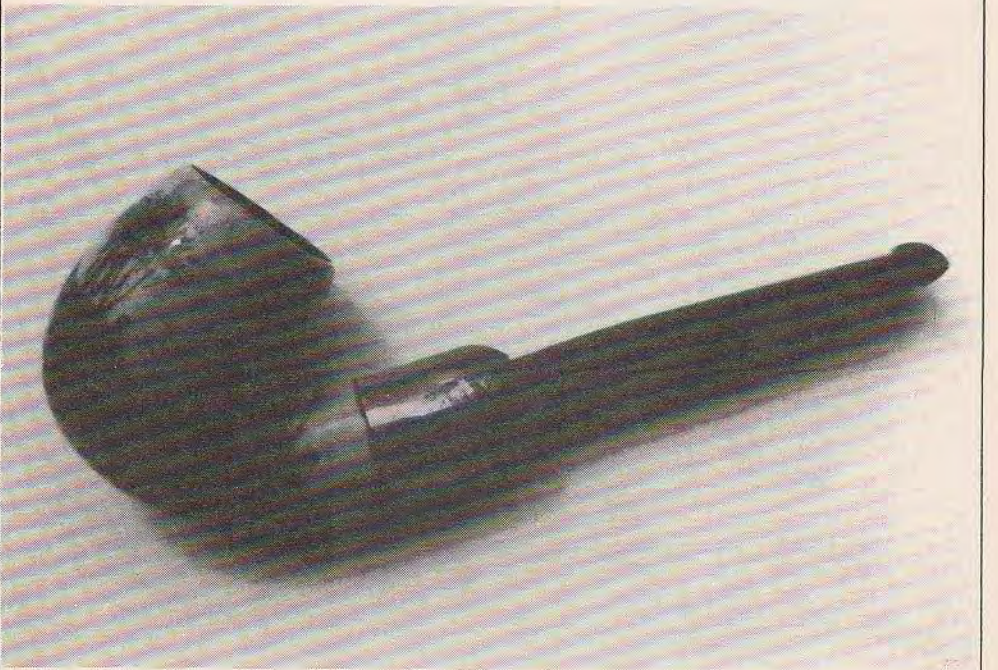
De firma produceerde gekaste en gegoten modellen. De gekaste modellen staan vermeld in de catalogus van rond 1900. De Goudsche pijpen werden van een hielstempel voorzien van een van de merken die de fabriek voerde: de gekroonde WS, de gekroonde 54, de gekroonde 96, de 90, de lelie, de speelman, de gekroonde W, de gekroonde L, het lam onder de boom. Op de steel komt soms het steelmerk voor: P. van der Want GZ (Gouda?) met aan beide zijden 2 S-vormige krullen.

In de prijscourant van doorrokers uit 1919 komen we de 5 soorten tegen zoals te zien is op de afbeelding van de IVORA-pijpen.

Het assortiment is vrijwel gelijk aan die van Hollandia, Zenith en Goedewagen. Er zit soms verschil in benaming. Een aardig detail is dat Ivora de imitatie houten pijp BRUNA-pijp noemt en Hollandia BRUNO-pijp.



Afb. 1

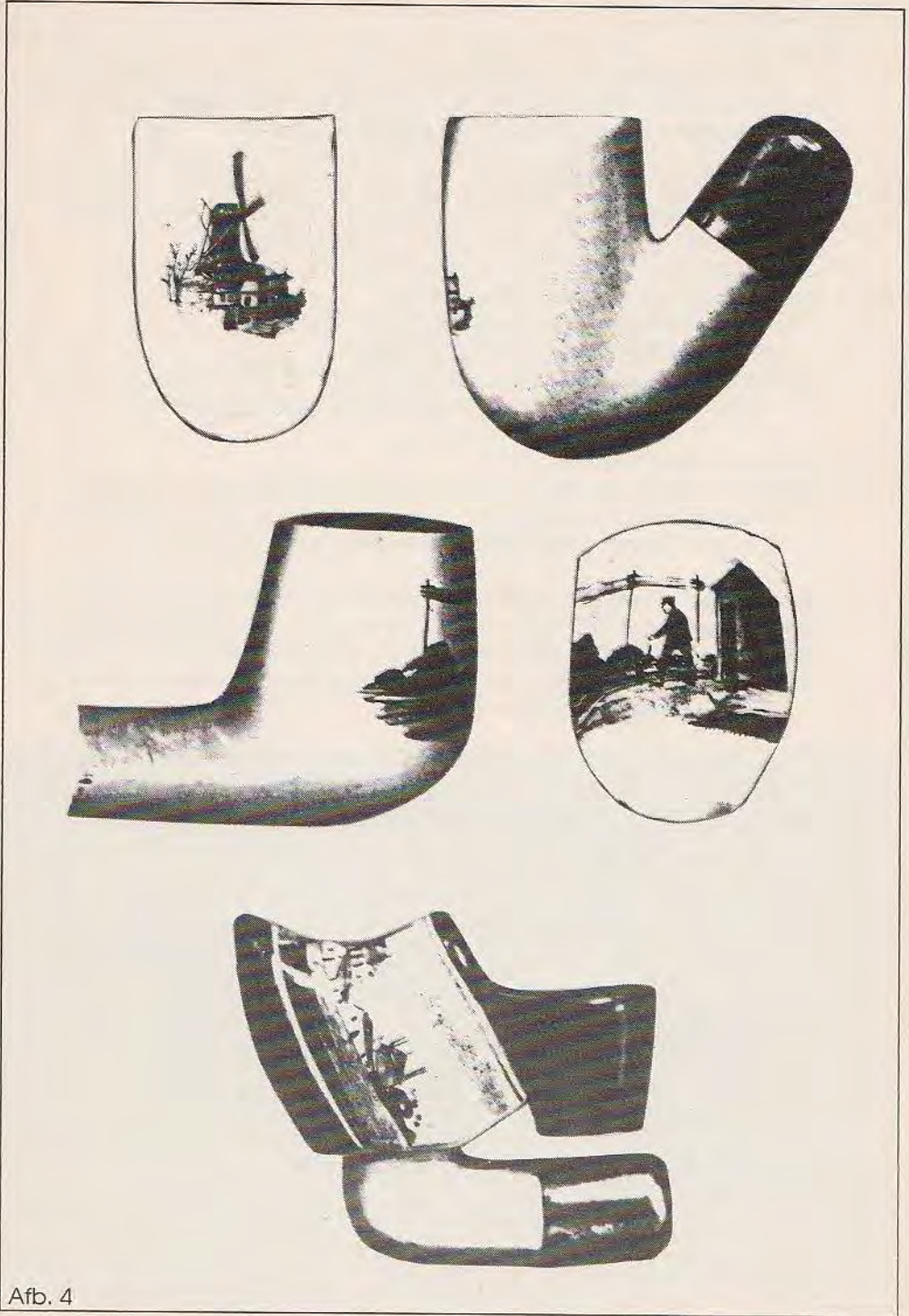


Afb. 2



Afb. 3

Naampijpen



Afb. 4



### Afgebeelde pijpen:

- Afb.1 Plateelpijp in de vorm van een klomp , bestemd voor de souvenirhandel. Veelkleurig beschilderd met de tekst "DEVENTER PANORAMA"(coll.M.Rutten)  
Niet afgebeeld "SOUVENIR DEN HAAG" (coll.M.Rutten)
- Afb.2 Plateelpijp met voorstelling een boerderij, Massaproductie.(coll.M.Rutten)  
Dit model is ook bekend als IVORA-pijp met lichtbeeld. Voorstellingen:  
Jongen trekt kruiwagen, en een fietser. (coll.F.Tymstra)
- Afb.3 Naampijpen. Van boven naar beneden:  
1. tekst: C. VAN HOEK 1e LUITENANT DETACHEMENT  
WIERICKERSCHANS 1915. (coll.P.Smiesing)  
2. tekst: OOK EEN O.W.ER (Oorlogs-Woekeraar 1e W.O.) (coll.P.Smiesing)  
3. tekst: G.J.BOOT 27 sept. 1914 GOUDA. (coll.P.Smiesing)
- Afb.4 Van boven naar beneden:  
1. Plateelpijp met voorstelling van molen, Massaproductie (coll.R.Stam)  
2. Plateelpijp met voorstelling van seinwachter, vierk. steel (coll.F.Tymstra)  
3. Plateelpijp klomp, landschap zonder tekst (coll.R.Stam)
- Afb.5 Spartapijpen. Deze pijpen zijn uit een stuk gegoten en geglazuurd. Op de steel ingeglazuurd het merk SPARTA. Voorstelling :1. landschap met kerkje, tekst op steel SPARTA , blauwe ondergrond gele letters (coll.R. de Haan).  
2. Vrouwengezicht.tekst op steel SPARTA, groene ondergrond gele letters. (coll. R. de Haan) (Foto: Arjan de Haan)

